kan voor ons dus niet anders dan een *plaatselijk* karakter aannemen. Alle belijdenis van Gods oneindigheid ten spijt, plant zich toch dit onderscheid tusschen zwakke en sterke, lage en hooge, gewone en buitengewone openbaring ook op de *woonstede* Gods voort, zoodat we niet in het lage, zwakke en ordinaire, maar juist in het sterke, hooge en heilige het Goddelijk *Ik* in het Drieëenig wezen, de Persoonlijkheid Gods, de Vader die in de hemelen is, zichzelf zien aankondigen. God openbaart zijn majesteit en leven evengoed in de kwabbe die aan het strand ligt te verdorren, als in den Seraf die het Halleluja aanheft voor zijn troon. Maar altoos met machtig *onderscheid*.

Dit onderscheid toonden we in onzen eigen persoon aan tusschen het leven dat is in de kleine teen van onzen voet en in het woefsel van onze hersenen of in de kamers van ons hart. Zoo nu ook is God Almachtig wel in *alles* en in *allen* met zijn mogendheid, en dus, wijl deze van zijn wezen onafscheidelijk is, ook met zijn wezen tegenwoordig, maar *niet gelijkelijk*. Aan tweeërlei kan dit hangen, aan graad en antithese. In graad begon die zelfopenbaring nog pas in het Paradijs, om eerst in de Voleinding veel later volkomen te worden. En wat de antithese betreft, zóó heeft de zonde, heeft de vloek, heeft het onheilige de majesteit Gods èn in de demonenwereld, én in de sfeer der in verdoemenis gestorvenen, en ten derde ook onder ons zondaren op deze aarde, het licht van zijn heilige tegenwoordigheid verdonkerd. Daar zulk een verdonkering nu in de wereld der niet-gevallen engelen niet plaats greep, en evenmin in het Vaderhuis door kon werken, is het alleszins verstaanbaar, dat de Schrift ons de presentie Gods afteekent, als alleen *in die hoogste hemelen* met volle klaarheid schitterend.

Dr. A. K.

„Gemeenzaam".

> Dat zij weldadig zijn, rijk worden in goede werken, gaarne mededeelende zijn, en gemeenzaam. 1 Tim. 6 : 18.

Het gewone leven *scheidt*, leed in 't leven *vereenigt*.

Het leed doet dan 't zelfde wat hooggestemde vreugd pleegt te doen. Beiden nemen voor een oogenblik de maatschappelijke afstanden weg, en maken dat men zich één gevoelt.

Zoo is het bij bruiloft, én bij sterfgeval. Zoo is het bij de wieg van het pasgeboren kindeke, en zoo is het bij schipbreuk. En zoo is 't ook nu in de landen waar de oorlog uitbrak. Rijken en armen zag men over de grenzen vluchten. Lieden van hoogen en van lagen stand hebben naast elkander op stroo in de schuren geslapen. Het gemeenschappelijk ongeluk hief den afstand tusschen hoog en laag in de maatschappij op. Men voelt in zulk een oogenblik zelf behoefte om een vriendelijk woord te spreken tot lager geplaatsten of tot vreemden, die men in het gewone leven zwijgend voorbijging en nauwelijks aanzag. De schudding die geheel het maatschappelijk leven onderging, maakte ook ons immers zelf *gemeenzaam* met o, zooveelen waar we ons anders niet mee ophielden. Zoo is het bij brand, zoo is het in dagen van besmettelijke ziekte, zoo is het als een orkaan of aardbeving heel onze woning doet sidderen. In het alledaagsche leven scheiden we ons liefst zoo ver mogelijk van elkander af, maar als de dreigende berg zijn vuur begint te spuwen, loopt men saam de deur uit, de straat op, en gaat bij elkander staan, om *saam* 't onheil aan te schouwen, en te vragen hoe men *saam* de ramp ontkomen kan.

En zoo nu ook zag men het, toen de eerste dag van Augustus zijn schrikmare door ons land deed gaan. Men kon het in de eenzaamheid niet uithouden. Wie alleen was liep uit, wie men tegenkwam sprak men aan. *Saam* zon men op raad en uitkomst. Er ontstond op eens een vroeger ongekende *gemeenzaamheid* van den meerdere met zijn mindere, van den oude met den jonge, van wie hoog stond met de lager staanden in het maatschappelijk leven. Het was of de gewone grenzen, die anders het leven indeelen, opeens wegvielen. Er trok op eens een band, die anders slap hing. Men voelde, dat men bijeen hoorde, dat er in aller lot iets gemeenschappelijks is. Men voelde *saam* den druk en hief *saam* de armen naar boven om dien druk, zoo 't kon, te bezweren. Kortom, de *gemeenzaamheid* tusschen wat hoog en laag stond, die anders zoo vaak opzettelijk gemeden wordt, sprak opeens het onthutste hart weer toe. Men *meed* elkaar niet meer, maar *zocht* de een den ander. Tot op zekere hoogte viel zelfs iets te ontwaren van een algemeene verbroedering.

Vooral onder de Christenen kan dit niet genoeg gewaardeerd.

De apostel vond toen hij zijn Evangelie in de toenmalige gezinnen en familiën indroeg, zoo onheilige stemming in veler hart, en ook onder hen die toen tot bekeering kwamen, werkte dit onheilige nog zoo sterk na.

Zonder verbloeming schreef hij 't naar Creta: niet ik *verzoek*, maar »ik *beveel* den rijken in deze tegenwoordige wereld, dat ze niet *hoogmoedig* zijn". Het was de hoogmoed die scheidde en verdeelde, de hoogmoed die op den broeder minachtend neer deed zien, de hoogmoed die het broederlijk saamleven belette. En waarop steunde die hoogmoed? Hijna alleen op meer geld of hooger stand. Hoor 't maar hoe hij verder schrijft, »dat ze hun hoop niet op de ongestadigheid van den rijkdom moesten stellen«. En zijn vermaan luidde, dat ze „hun hope op God moesten bouwen, weldadig zijn, rijk in goede werken, gaarne mededeelende, en dan tenslotte vooral *gemeenzaam in den omgang met elkander*".

Zoo eischt het de broederlijke liefde, die dank zij Christus' geest den toon in het leven moet aangeven. Van één lichaam zijn we. Van één heilig geslacht. Onder één Heer en Koning saamlevende. En daarom deelende in elkanders lief en leed. Alzoo uitbanning van alle hooghartigheid, van alle dwaze inbeelding, van alle laag neerzien op wie minder in de wereld is. Helpen waar ge kunt, saant in Jezus u één gevoelen, en door dien geest geleid, *gemeenzaam* zijn onder elkander.

En daartegen staat nu de geest der wereld lijnrecht over. Die wereld scheidt en verdeelt. Die prikkelt u om laag op uw mindere neer te zien. Die verleidt u tot zelfverheffing en onderschatting van anderen. Zie 't maar, hoe 't in de wereld tusschen hoogeren stand en middenstand, tusschen burgers en armen, tusschen patroons en werklieden, tusschen chefs en bedienden, tusschen wie te bevelen heeft, en wie gehoorzamen moet, tot zelfs tusschen onze vrouwen en haar dienstboden o, zoo vaak toegaat.

Kon nu maar gezegd, dat alle Christenpatroons en Christen-vrouwen hierop een uitzondering maakten. Maar, al mag gedankt, dat er in onze kringen *meer* gewenschte verstandhoudingen heerschen, toch zijn ook onder ons de uitzonderingen nog maar al te vele. Nog zoo telkens die zondige hoogmoed en zelfverheffing, en van de hartelijke *gemeenzaamheid* eer het tegendeel.

Zullen we nu, dank zij den ernst der tijden, ook op dit punt, als de afgebeden vrede wederkeert, in duurzame winste roemen mogen?

Men versta die vraag niet verkeerd.

Die winste moet niet zijn, dat we in het maatschappelijke leven op een valsche *gelijkheid* aansturen. Die verzinning zij overgelaten aan de mannen der Revolutie, die optreden onder de valsche leus van »Gelijkheid, vrijheid en broederschap" en dan van den morgen tot de zon ondergaat, de valbijl van de Guillotine laten kletteren.

De Schrift leert 't ons anders.

Geestelijk, d.i. in Christus, geen vrije of geen dienstbare meer, doch dan ook geen vrouw en geen man meer. Maar in het leven dat ons hier beschoren is, de vrouw aan den man onderdanig, de dienstknecht zijn heer gehoorzamend, de onderdaan zijn Vorst.

Nooit wat eerst in de hemelen verwerkelijkt kan worden, reeds hier nagebootst in het aardsche leven. Onder overspannen secten is dit telkens beproefd, en steeds weer op sociale verwarring uitgeloopen.

Maar heel iets anders is 't, dat we onder eerbiediging van de grenzen die 't van God verordende leven stelt, in verkeer en omgang niet het hooge hart, maar de zachte liefde laten spreken. En dat juist wil Gods Woord, als 't ons den eisch stelt, dat we jegens onze minderen en lager-staanden ons *gemeenzaam* zullen betoonen.

Gemeenzaam in de vriendelijkheid van ons woord, in de belangstelling in elkanders lot, in het vertrouwelijke van den omgang, in de waardeering van elkanders toenadering, in de openhartigheid van het verkeer.

De wereldgeest fluistert u in, dat ge u met uw minderen *niet encanai leeren* zult, — de geest van Christus bezielt er u toe, om zelfs met den minste en armste in liefde gemeenzaam te verkeeren.

Moge dan ook onder ons de lange worsteling die heel Europa in spanning houdt, veel hooge muren der afscheiding neerhalen, niet om 't verschil tusschen ceder en willig teniet te doen, maar om den broederband over alle zelfverheffing, den geest van Jezus over den geest der wereld te doen zegevieren.

Dr. A. K.

Amsterdam, 6 Nov. 1914.

Onze Onderwijzers.

Nu de mobilisatie tal van onze onderwijzers in krijgsdienst houdt, doet zich een moeilijkheid voor, waarop wel eens de aandacht mag gevestigd worden.

Volgens de acte van aanstelling door den Schoolraad ontworpen en door de meeste Schoolbesturen overgenomen, gaat de salarieering op den gewonen voet door, ook wanneer de onderwijzer zijn militieplicht te vervullen heeft. Natuurlijk is deze bepaling door den Schoolraad gemaakt met het oog op den *gewonen militiedienst*, maar is daarbij niet gedacht aan een mobilisatie van alle mannen, die zoo lang zou aanhouden. Daardoor nu worden onze Schoolbesturen in niet geringe moeilijkheid gebracht. Krachtens contract moeten ze het volle salaris uitbetalen, en tegelijk moeten ze zorgen, dat in de leemte, in het onderwijzend personeel ontstaan, zooveel mogelijk voorzien wordt, waardoor ze voor dubbele kosten worden geplaatst, die niet door het Rijk vergoed worden. Over de juridische en politieke zijde van het vraagstuk hebben we ons hier niet uit te laten, maar wel mag een beroep gedaan worden op de conscientie onzer onderwijzers. Strikt naar recht kunnen ze de volle uitbetaling van het salaris eischen, en er kunnen zich zeker omstandigheden voordoen, waarin de onderwijzers, bijv. wanneer ze gehuwd zijn en voor hun gezin hebben te zorgen, op de uitbetaling van het salaris ook naar billijkheid aanspraak kunnen maken. Maar wanneer een onderwijzer ongehuwd is en tijdens de vervulling van zijn dienstplicht ook niet voor eigen onderhoud te zorgen heeft, spreekt het toch wel vanzelf, dat het misbruik van dat contract zou wezen, wanneer ze de uitbetaling van het volle salaris blijven eischen, ook waar het Schoolbestuur verplicht was in de leemte tijdelijk te voorzien. Hier en daar heeft zich toch, naar we vernemen, een dergelijk geval voorgedaan. Waar waarachtige liefde wordt gevonden voor het Christelijk onderwijs, zal de eerste vraag toch moeten wezen, hoe men de belangen van de Christelijke School dienen kan. En al behoeft men natuurlijk niet van heel zijn salaris afstand te doen, een vrijwillige verklaring, dat men in dezen nood met een *deel* van het salaris zich tevreden zou stellen, zoolang het Schoolbestuur verplicht is voor aanvulling der leerkrachten te zorgen, zou onzen Christelijken onderwijzers tot eere wezen.

Dr. H. H. K.

Voor Kootwijks scholen.

In hartelijken dank ontvangen: Van den heer Seijs uit de Unie-collecte te Aardenburg *f* 1; verzameld door den heer G. Dijkstra te Harlingen *f* 16; van den heer J. Nobach uit de Unie-collecte te Blokzijl *f* 1; postwissel Ahr. v. d. H. Rotterdam *f* 2; van v. B. B. te D. *f* 5.

Ds. J. H. HOUTZAGERS, *voorzitter*.

Leestafel.

1. De Spiegel. Weekillustratie voor het Christelijk gezin. Uitgave van W. Kirchner, Amsterdam, Bloemgracht 133, Telephoon 4449. — 8ste jaargang.

Reeds 1 October j.l. begon de 9e jaargang. Met de bedoeling, dat ook de Heraut zijn Illustratie, gelijk vroeger meermalen geschiedde, nog eens zou aanbevelen bij het Christelijk publiek, zond de heer Kirchner ons 'n keurig gebonden exemplaar van den 8sten jaargang, die van 4 October 1913—26 September 1914 loopt. Dat onder de vele peerstemmen waaruit sympathie voor De Spiegel opklinkt, tot dusver ook die van de Heraut niet werd vernomen, vindt alleen zijn oorzaak in de omstandigheid, dat deze eerst na vijf weken uitgepraat was over de Gedenkschriften van Ds. Lammert Hulst.

* * *

Zoo'n toezending van al de 52 afleveringen tegelijk van z'n weekblad vergemakkelijkt zeer zeker het oordeel. Zóo toch krijgt men veel beter dan bij de enkele nrs een kijk op het werk, dat de heer Kirchner aan z'n periodiek besteedt.

En dit werk is niet alleen veelomvattend maar mag ook, in menig opzicht verdienstelijk heeten.

De opzet van de Spiegel is van meetaf geweest, het *Christelijk* publiek in den ruimsten zin van dit woord een *beeld* van het leven te geven.

'n Beeld in den eigsten zin van het woord. 'n Beeld van het leven door middel van teekenstift en camera.

De Spiegel is dan ook vóór alles Illustratie. Zij beeldt uit het leven in zijn verleden, maar vooral in zijn heden, zoodat, wie in de rustige stilheid van zijn huiskamer de plaatjes en de prentjes van De Spiegel bekijkt, vanzelf weer het leven meeleeft.

Zij beeldt uit het onbewust- en bewust natuurleven, het leven van planten en dieren, — maar vooral het zelfbewuste, menschelijke leven en daarin wat menschen, op allerlei gebied, van eenig belang, hebben gewrocht en nóg uitvoeren, en dan niet alleen die werken, maar ook de werkers, die menschen zelf.

* * *

Het *leven* in beeld te brengen, door teekenstift en camera.

Toch mocht dit niet anders dan naar keur.

Om week-illustratie te zijn voor het christelijk gezin, om op haar wijze bevorderlijk te zijn aan het christelijk leven, mag de Spiegel niet brengen onder de oogen van wie er in-kijken, wat door die oogen, — de poorten der ziel — heen, de, ook in christen-zielen, nog altijd wonende zonde zou kunnen opwekken, kunnen prikkelen.

Juist toch in de anti-these met de on-christelijke en niet-christelijke Illustratie's ten onzent, heeft de Spiegel haar bestaansgrond. Dan, ook zóo laat zich het leven, wat de niet- en antichristelijke menschen er ook van zeggen, in beeld brengen op een wijze, dat dit beeld interesse, dat het belangstelling wekt. Is toch 'n kijk op het verchristelijkt leven reeds belangwekkend, deze kijk sluit die, op het, met dat verchristelijkt, zoo innig samenhangende natuurlijk leven niet uit.

* * *

Reeds het Register op »De Spiegel«, waarmee de gebonden 8e jaargang opent, toont, dat de Uitgever in meer dan één zin »keurig« werk heeft geleverd.

Wat de Spiegel van 4 Oct. 1913—26 September, als Illustraties, van week tot week bracht, is in dat register onder een 7-tal rubrieken gebracht.

Die zijn:

a. Van het Christelijk levensterrein; *b.* Geschiedenis en Oudheidkunde; *c.* Kunst en Wetenschap; *d.* Land- en Volkenkunde; *e.* Openbare Werken, Industrie, Instellingen van algemeenen aard; *f.* Portretten met buschrift; *g.* Varia.

En wanneer men nu den jaargang zelf doorkijkt, wordt die indruk van »keurig-werk« nog versterkt.

Het is »keurig« en daarbij ook actueel.

Wat dit laatste betreft, trof het mij, dat deze jaargang begint met: Nederland en Oranje in bange dagen uit het droef-verleden van vóór honderd jaar, om dan over te gaan naar het blijde-heden onzer Oost-hankelijkheids-feesten in 1913. Maar ook trof het mij, dat deze jaargang eindigt met het in beeld brengen van de nú weer, sedert 1 Augustus aangebroken »bange dagen« onder het opschrift: Oranje en Nederland een in lief en leed.

Als Illustratie, mag de Spiegel er wezen.

Onder de geïllustreerde tijdschriften ten onzent, neemt ze, naar ook uit dezen 8sten jaargang blijkt, haar plaats met eere in.

Is zij vóór alles Illustratie, het woord dat zij aan het beeld toevoegt, is steeds een klaar en duidelijk woord. En, al is bij een Illustratie de rubriek »fraaie letteren« ook bijkomstig, wat de Spiegel in dezen jaargang aan grootere en kleinere novellen bracht is, over het geheel, van dien aard, dat de lezers er zich over zullen verblijd hebben, dat het er bijgekomen is.

Ook in deze rubriek is werk geleverd naar aard en bedoelen van het blad.

Mijn oordeel saamvattend, kan ik niet anders zeggen, dan dat de heer Kirchner met zijn Spiegel aanspraak heeft op de waardeering van het Christelijk publiek. Moge die waardeering dan ook blijken uit toeneming van het aantal inteekenaren nu De Spiegel haar nieuwen, haar 9en jaarloop begint.

2. G. Wisse, predikant te Bodegraven. De Roepstem van de Roede Gods. Tijdpredikatie naar aanleiding van den Europeeschen Oorlog in 1914. J. H. Bos. — Kampen.

Gaarne vestig ik hier de aandacht op dit uitnemend tijdwoord. Het is een preek door Ds. Wisse op Zondagavond 9 Aug. uitgesproken naar aanleiding van de droeve oorlogsomstandigheden en later voor den druk gereed gemaakt.

»Aan oorlogsbeschouwingen ontbreekt het uit den aard der zaak thans niet«.

»Daar is te midden van dit alles echter een standpunt, waar men niet wankelt, één gezichtspunt, van waaruit de dingen beschouwd, men niet in het onzekere behoeft te verkeeren.«

Dus, Ds. Wisse in de Inleiding tot zijn preek over: Micha 6 : 9: *De stem des Heeren roept tot de stad (want wie naam ziet het wezen): hoort de roede en wie ze bestelt heeft.*

Sprekend over: De Roepstem der Roede Gods, ontwikkelt Ds. Wisse dan, dat die roepstem een vierderlei boodschap brengt en wel:

I. Een herinnering aan de weldaden van God aan ons bewezen.

II. Een verwijt vanwege de zonden door ons tegen God bedreven.

III. Een verkondiging van de groote straffen, weleer door God bedreigd.

IV. Een grond van hope voor wie onder God mag buigen.

Van deze preek is reeds het 12e duizendtal verschenen.

'n Bewijzend teeken, dat dit woord van Bodegraven's begaafden prediker, zoo in als buiten z'n Gemeente, is ingeslagen.

Men leze, en helpe in deze lange dagen, dit ernstig tijdwoord verspreiden.

3. J. Bressen. De gezegende brand. Een verhaal voor meisjes. Nijkerk. — G. F. Callenbach.

Een lief kinderboekje, van de christen-schrijfster, die zoo goed de kunst van het vertellen aan kinderen verstaat. Met zijn mooie plaatjes, een aardig geschenkje. Het verschijnt thans in 2en druk.

G.

Officieele Berichten.

GENERALE SYNODE GEREF. KERKEN.

Donderdag 29 October.

Derde zitting.

Na het zingen van Ps. 89 : 1 en opening met gebed is aan H. M. de Koningin het volgende telegram verzonden:

Aan H. M. de Koningin.

De Gereformeerde Kerken in Nederland, vergaderd in Generale Synode in de residentie van Uwe Majesteit, gevoelen zich gedrongen om U hare eerbiedige hulde te brengen.

In onderheid in deze zorgvolle tijden danken zij God voor de genade, die Hij aan ons volk in Oranje schonk, en verzekeren zij Uwe Majesteit, dat uit het midden der kerken een voortdurend gebed tot den Heere opgaat, of het Hem behagen mocht Uwe Majesteit te zegenen, en haar te geven met wijsheid den scheptер te voeren, tot heil van ons land en volk, en alzoo ook tot welzijn onzer kerken.

Namens de Synode:
Dr. J. C. DE MOOR,
Voorzitter.

en aan den adviseur der Synode, die heden zijn 77sten geboortedag viert:

Dr. A. Kuyper, Kanaalstraat.

De Generale Synode wenscht u geluk met dezen gedenkdag. Haar bede is, dat de Heere u nog spare, zegene, en tot een zegen stelle voor ons volk en onze kerken.

DE MOOR, Voorzitter.

De begrooting der Synode wordt voorgesteld en aangenomen tot een bedrag van *f* 5000.

Op voorstel van den praeses is aangenomen des Vrijdags óók des avonds te vergaderen. Het Rapport der Deputaten voor de correspondentie met buitenlandsche Kerken is voorgedragen. De Commissie verrichtte haar taak op gebruikelijke wijze; ook al kan niet aan alle uitnoodigingen tot bijwoning van Synodale vergaderingen der Buitenlandsche Kerken worden voldaan.

Slechts een enkele buitenlandsche kerkengroep was in de gelegenheid deze vierdaagsche Synode bij te wonen.

De Synode betuigt vervolgens hare instemming met het volgend voorstel:

De Particuliere Synode van Overijsel stelt voor: De Generale Synode herinnere de Kerken met allen aandrang aan hetgeen besloten is door de Generale Synode van 1896, art. 54, en door die van 1905, art. 12, in zake het bericht geven van »verhuizing van leden eener Kerk".

Ook dringt de Generale Synode aan op getrouwe naleving van dit besluit.

De Synode gehoord het rapport van de Curatoren der Theol. school, (men zie verslag der 2de zitting) gehoord ook de adviezen der Commissie voor dit rapport benoemd, heeft besloten:

a. goed te keuren de door Curatoren voorgestelde wijziging van het onderteekeningsformulier voor professoren en lectoren;

b. vast te stellen, dat in het kalenderjaar, aan den datum der e. v. Generale Synode voorafgaande, geen Syode behoeft te worden saamgeroepen ter vervulling eener eventueele vacature in het College der hoogleeraren;

c. de Ethiek onder de examenvakken op te nemen;

d. het rapport der Curatoren goed te keuren.

Er wordt besloten tot opheffing van het Kerkblad.

Deputaten voor het verband met de theol. fac. der Vr. Universiteit rapporteeren breedvoerig van hun arbeid en verklaren, dat de opleiding tot den D. des W. aan de theol. fac. uitnemend is toebetrouwd.

Ook is voldaan aan het verlangen der Gen. Syn. van Zwolle inzake de Historia Sacra.

Prof. M. Noordtzij rapport namens Dep. voor de Correspondentie met de Hooge Overheid.

Prof. Lindeboom brengt bezwaar in tegen nalatigheid in verband met de opdracht inzake wederinvoering van de doodstraf. Prof. Noordtzij spreekt hiertegen een woord van verweer.

Het verzoek van de Particuliere Synode van Noord-Brabant en Limburg, luidende:

»De Evangelisatie der Geref. Kerken in Noord Brabant en Limburg worde door de Generale Synode aan alle Gereformeerde Kerken aanbevolen als eene zaak van algemeene roeping en algemeen belang«, wordt ingewilligd.

Het besluit in zake het verzoek van Ds. E. Th. P. v. A. is gelijkluidend aan dat der vorige Generale Synode.

Naar aanleiding van het rapport der Geref. Kerk van Utrecht over »Kerken van Geref. belijdenis buiten ons Kerkverband levende«, blijkt uit discussie en besluit, dat de Gener. Synode het gevoelen der Kerk van Utrecht deelt: als de Gener. Synode voorshands dezen arbeid niet voortzet, het jagen naar dit wit aan de plaatselijke kerken blijft aanbevolen, en bovenal wenscht men, dat het gebed om eenheid niet verstomme.

Aan de Kerk van Utrecht wordt dank gebracht voor haar arbeid.

Naar aanleiding van het rapport der Depp. Generale Kas voor hulpbehoevende kerken besluit de Synode o. m. er nogmaals bij de kerken op aan te dringen, getrouw te zijn in het afdragen van 1/3 der collecten aan den Quaestor van de Deputaten.

Naar aanleiding van het voorstel der Partic. Synode van N.-Brabant en Limburg inzake den steun aan de kerk van Helmond is besloten, aan de Deputaten voor hulpbehoevende kerken op te dragen aan de kerk van Helmond tot aan de volgende Generale Synode, indien de kas het eenigszins toelaat, jaarlijks de som van *f* 300 uit te keeren, in de verwachting, dat de kerk van Helmond krachtige pogingen in het werk zal stellen om te verkrijgen een eigen Dienaar des Woords.

Nadat aan den praeses der vergadering nog een opdracht is verstrekt in verband met het 40-jarig jubilee van Ds. v. d. Linden, is de ochtendzitting gesloten.

Vierde zitting.

Na heropening der vergadering komen de voorstellen van Z.-Holland (Z.) en van N.-Holland in zake Bijbelvertaling aan de orde.

De Synode besluit een Commissie van vijf leden te benoemen om aangaande deze voorstellen de volgende Synode van advies te dienen, met opdracht om haar rapport een half jaar te voren ter kennis van de kerken te brengen.

Deputaten voor geestelijke belangen der Gereformeerden in Argentinie rapporteeren van hun arbeid en ontvangen decharge. Opnieuw zullen voor dit werk deputaten worden benoemd, die bij de taak van deze deputatie ook opdracht ontvangt om, de Geref. Kerken in N.-Amerika gehoord, de volgende Synode van advies te dienen over nader verband der kerken van Argentinie met de Geref. Kerken in Nederland.

De Particuliere Synode van Zeeland stelt voor: »De Generale Synode der Geref. Kerken van 1914 correspondeere met de Generale Synode der Gereformeerde Gemeenten, met de Generale Synode der Christelijk-Gereformeerde Kerk, met het Hoofdbestuur van den Gereformeerden Bond en met het Hoofdbestuur der Confessioneele Vereeniging, en legge aan deze genoemde groepen de vraag voor, of zij met ons willen saamkomen, ten einde te beraadslagen over de volgende punten: herziening der Geloofsbelijdenis, herziening der Statenvertaling, Evangelisatie, herstel van recht en opheffing van het Koninklijk Besluit van 1816. Wat de herziening der Geloofsbelijdenis en der Statenvertaling betreft, worde hiertoe ook het oordeel en de medewerking van de Buitenlandsche Gereformeerde Kerken gevraagd".

De Synode spreekt uit, gaarne te waardeeren de goede bedoeling, die uit 't voorstel van Zeeland spreekt: om de eenheid der Gereformeerden in ons land zooveel mogelijk te handhaven, maar gaat op de volgende gronden niet op het voorstel in:

1e. dat de verschillende onderwerpen, die in het voorstel van de Zeeuwsche Synode als punten worden opgenoemd voor het agendum van zulk een te houden samenkomst, óf nog niet langs kerkelijken weg bij onze eigen Synode zijn aanhangig gemaakt, óf, voorzoover dit wèl geschied is, — zooals met de herziening der Statenvertalingen, — nog een onderwerp van onderzoek bij onze Synode uitmaken, weshalve het geheel praematuur zou wezen, thans reeds een beslissing te nemen over de vraag: óf en op welke wijze bij een eventueele behandeling dezer punten, samenwerking met andere Gereformeerde kerken of groepen van Gereformeerde belijders zou behooren gezocht te worden.

2e. dat, ook afgezien van dit formeele bezwaar, naar het oordeel uwer commissie een verzoek tot de in dit voorstel genoemde Synodes en hoofdbesturen van vereenigingen in ons vaderland gericht, om gemeenschappelijk met onze Synode te beraadslagen over deze punten, geen de minste kans op inwilliging zou hebben, gezien met name de houding, die de bedoelde Synodes tegen onze kerken aannemen;

als een wettelijke erkenning zou kunnen worden opgevat van het rechtmatig bestaan dezer kerken;

en bovendien, wat de Gereformeerde broeders in de Hervormde Kerk betreft, tot geen afdoend resultaat kan leiden, omdat genoemde hoofdbesturen geen het minste kerkelijk mandaat hebben om namens deze broeders te handelen.

De behandeling van een voorstel der kerk van Amsterdam wordt aangevangen, maar niet voltooid.

De zitting wordt verdaagd tot Vrijdagochtend.

Vrijdag, 30 Oct.

Vijfde Zitting.

Na het zingen van Ps. 33 : 6 en opening met gebed, worden de notulen van den vorigen dag gelezen.

De Voorzitter deelt mede, dat een telegrafische dankbetuiging van H. M. de Koningin voor het huldetelegram der Generale Synode van 29 Oct. is ingekomen.

Aan de orde wordt gesteld het Zendingsrapport, met een woord van warmen dank aan den opsteller Dr. J. Hania.

Ds. Renkema rapporteert inzake de uitgave van het *Zendingsblad*. De oplaag is thans 46000 ex. per maand. Het batig saldo over 1911—'14 is ruim *f* 20.000. (Van den Zendingskalender van Ds. H. Dijkstra nog *f* 1700).

De Synode betuigt haren dank aan Deputaten, bijzonderlijk aan de Redactie: Ds. H. Dijkstra, en Ds. H. Hoekstra, en aan de Commissie van Controle en Uitgave van het *Zendingsblad*: Ds. W. Breukelaar en Ds. W. B. Renkema, voor dezen omvangrijken arbeid, en besluit aan de nieuw te benoemen Deputaten op te dragen voor de verdere uitgave van het *Zendingsblad* te zorgen.

Ds. Renkema brengt voorts advies uit over Rapport inzake Batavia en Soerabaja van de Class. 's-Gravenhage.

De conclusie, om de class. Den Haag dank te zeggen voor de indiening van dit rapport en voor al de werkzaamheden in het belang dezer Buitenkerken verricht, wordt door de Synode aangenomen.

Prof. Jaeger van Embden brengt de hartelijke groeten en heilwenschen over van de oud-Geref. Kerken van oost-Friesland. (Duitschland).

Hij wordt namens de Synode door Prof. H. Bavinck beantwoord.

Broeder Leenstra brengt advies uit over het protest van den Kerkeraad van de Geref. Kerk te Gapinge tegen een besluit der Part. Synode van Zeeland aangaande de grensregeling tusschen de kerken van Veere en Gapinge. De Synode besluit goed te keuren het besluit der Part. Synode van Zeeland.

Ds. G. J. Miedema brengt advies uit over het rapport van de Zending onder de Joden. De conclusies van dit belangrijk advies worden alle door de Synode aangenomen.

Ds. W. Breukelaar rapporteert over de boeken en ontvangsten en uitgaven der zending onder de Joden. De conclusie luidt:

Onder dankbetuiging voor het onder trouwe leiding gevoerde beheer wordt besloten de deputatie voor de zending onder de Joden te dechargeeren.

Dr. J. Hania rapporteert over punt 3 tot 5 en 7 tot 9 van het zendingsrapport. De Synode keurt de handelingen harer deputaten voor de Zending in zake de Rotterdamsche, Delftsche, Amsterdamsche, Middelburgsche en Utrechtsche Zending en in zake de Soembazending, goed. Hij rapporteert voorts over punt 26 van het Zendingsrapport; over het bijwonen van Zendings-conferenties; en andere zaken. De conclusies worden door de Synode aanvaard.

Prof. H. Bavinck adviseert namens de Commissie in zake punt D. no. 2—12 (Doctoraat). Aangezien er geen eenstemmigheid in de commissie omtrent dit punt werd verkregen (5 tegen 5) wordt er door den rapporteur geen bepaalde conclusie voorgesteld.

De Synode besluit het rapport te laten drukken en aan de afgevaardigden ter hand te stellen.

Aan de orde komt punt H. 18. Adviseur Ds. v. d. Brink.

De Synode besluit aan het verzoek van broeder D. Bril te Gramsbergen te voldoen.

Ds. v. d. Brink rapporteert ook over punt U 21. De conclusie luidt, dat alle band tusschen den heer E. J. de Groot en de Gereformeerde Kerken in Nederland geheel verbroken is, en mitsdien al zijn rechten als Dienaar des Woords zijn vervallen.

Hiermede wordt de morgenzitting gesloten.

30 October 1914.

Zesde Zitting.

Prof. Bouwman brengt advies uit over punt H. 9.

De conclusie luidt: het bezwaar van br. v. H. te D. ongegrond te verklaren. Aldus wordt besloten.

Ds. W. Breukelaar adviseert in zake het rapport van de Keucheniusschool en over punt 8, 15. Diensvolgens keurt de Synode het buitenlandsch verlof van den heer D. Koelewijn goed. Verder brengt Ds. Breukelaar rapport uit over punt F §§ 11b.

In de conclusie wordt bijzondere voldoening uitgesproken over het feit, dat onder de bekwame leiding van br. J. Zuidema de oprichting der gebouwen voor de Opleidingsschool is tot stand gebracht voor een prijs, aanmerkelijk lager dan de raming der kosten aanwees.

Ds. Breukelaar adviseert ook in zake de salaris-regeling van leeraren aan de Keucheniusschool. Het door hem namens Generale Deputaten ingediend concept-voorstel wordt door de Synode goedgekeurd. Ten slotte brengt hij advies uit over de school voor voortgezet onderwijs.

Prof. Grosheide rapporteert over punt Q 6. De Synode betuigt haar instemming met den wensch, dat tuchtzaken niet gepubliceerd zullen worden.

Ds. Meijering rapporteert o.m. over punt F 18 no. 21. Volgens de conclusie stelt de Synode een bedrag beschikbaar voor de Zendingsbibliotheek.

Prof. Sillevis Smitt adviseert in zake punt M 2. Overeenkomstig de conclusie besluit de Synode, het bezwaarschrift van den kerkeraad van Batavia tegen het besluit van de Generale Synode van Zwolle (zie Acta art. 77 sub b) ongegrond te verklaren.

Ook brengt Prof. S. Smitt rapport uit over het Zendingsconsulaat. De conclusiën zijn:

1e. Aan den Zendingsconsul vanwege de Synode schriftelijk dank te brengen voor de diensten aan de Zending der Gereformeerde Kerken bewezen.

2e. aan de te benoemen Deputaten op te dragen het verband met het Zendingsconsulaat te bestendigen, en in zake een eventueele benoeming van een tweeden consul te handelen gelijk hun voorkomt het meest in het belang der Gereformeerde Kerken te zijn.

Hiermede vereenigt de Synode zich.

Nog rapporteert Prof. S. Smit over art. 4 der Zendingsorde.

Ds. v. d. Veen brengt rapport uit over de deelneming aan een Zendingstentoonstelling. Deze zaak wordt door de Synode gelegd in handen van de nieuw te benoemen Deputaten.

Hij deelt ook mede het advies der Commissie over het opnemen van de Kerk te Temangoeng in het kerkverband van de Geref. Kerken in Nederland.

De conclusie luidt:

a. Voorloopig af te zien van de opneming der gemeente te Temanggoeng in het verband der Geref. Kerken in Nederland;

b. Aan de nieuw te benoemen deputaten op te dragen om de volgende Generale Synode van nader advies te dienen, als blijken mocht dat de toestanden op Kerkelijk gebied te Temanggoeng eene meer gunstige wending hebben genomen.

Aldus besluit de Synode.

Ds. W. Breukelaar rapport over F 1 § 18, 22.

De Synode verheugt zich in het feit, dat de zaak van het Internaat behoorlijk is verzorgd. In zake Ds. Bakker en de Bijbelvertaling, wordt besloten onder bepaalde voorwaarden aan docent Bakker de gewenschte verlichting te schenken, ten einde dezen gewichtigen arbeid mede te verrichten.

Dr J. Hania adviseert over de zaak van Art. 2 der Zendingsorde. Nadere beslissing wordt in handen der nieuw te benoemen Deputaten gelegd.

Prof. L. Lindeboom rapporteert over punt A. 1 (optreden van studenten). De besluiten van de Generale Synoden van Amsterdam en Zwolle worden door de Synode gehandhaafd en nader op vasten voet geregeld.

Ds. J. Kok adviseert in zake punt C. 1, (Toegang tot den Dienst des Woords en der Sacramenten):

„De Generale Synode oordeelt, dat in een geval als het onderhavige zulk een broeder kan worden toegelaten na onderzoek van de door hem overgelegde bewijzen in zake beroeping tot den Dienst, blijdenis en wandel, en na onderzoek van zijne kennis der Gereformeerde Leer en Kerkregeering door de Classis, gesteund door de Deputaten der Particuliere Synode".

De Synode besluit nog, om D.V. Dinsdagmorgen 9¼ uur weer te vergaderen.

Na het zingen van Ps. 68 : 10 en dankgebed wordt de middagziting gesloten.

Dinsdag 3 November 1914.

Zevende Zitting.

De Voorzitter opent de Vergadering op de gebruikelijke wijze. De notulen van Vrijdag j.l. worden gelezen en vastgesteld. Ingekomen is een schrijven van de redactie van „De Nederlander". In verband daarmede besluit de Synode zelve het Persverslag te laten drukken. Ook is ingekomen een advies van Prof. L. Lindeboom in zake het Promotierecht aan de Theol School.

De conclusie van dit advies is:

De Synode *besluit*:

dat de Theol. School voortaan ook den graad van *Doctor* in de Theologie zal kunnen verleenen;

en draagt aan de Curatoren en Professoren der Theol. School op, de daarvoor noodige regelingen van studie, examinatie en promotie te bezorgen.

Aan de orde wordt nu gesteld het vraagstuk van het Doctoraat aan de Theol. School. Het woord werd gevoerd door Prof. Hoekstra, Ds. A. Donner, Ds. G. Elzenga, die zich *voor* het promotierecht aan de Theol. School; en door ouderl. Bremmer, Ds. W. Breukelaar, Prof. Sillevis Smitt, Prof. H. H. Kuyper en Prof. H. Bavinck, die zich *daartegen* verklaarden.

Van beide zijden werden principieele en practische gronden bijgebracht, eveneals dat geschiedt in het rapport van de Commissie, die voor deze zaak is aangewezen. 't Is de groote vraag: is de Theologie het eigendom der Kerk als instituut of is zij het niet?

Prof. Bavinck dient ten slotte het volgende voorstel in:

De Synode der Geref. Kerken,

kennis genomen hebbende van de voorstellen, bij haar ingekomen inzake het doctoraat aan de Theol. School,

overwegende de argumenten, die in 't rapport der Commissie voor en tegen kortelijk zijn samengevat,

gehoord de discussie,

besluit, aan het verzoek, vervat in de voorstellen der partic. Synode van Groningen en Drente, om n.l. aan de Thol. School het promotierecht te verleenen, niet te kunnen voldoen.

wijl 1o. de Synode der Geref. Kerken, als zijnde eene Kerkelijke vergadering en geen wetenschappelijk college, de bevoegdheid mist om zoodanig recht te verleenen,

wijl 2o. de Theol. School, als zijnde eene eigene inrichting der Kerken tot opleiding van van dienaren des Woords, ook blijkens het eenparig getuigenis der historie, op zoodanig recht geen aanspraak kan maken.

Na de indiening van dit voorstel ontvangt Dr. A. Kuyper Sr. het woord. Het vraagstuk van het promotierecht wordt door hem in den breede behandeld; historisch en principieel toegelicht en in al zijn gewicht voor oogen gesteld.

Onder ademlooze stilte werd door de groote schare in het kerkgebouw naar deze rede geluisterd, welke eindigde met een krachtige ondersteuning van het voorstel van Dr. H. Bavinck.

De morgenzitting wordt daarop gesloten.

Dinsdag 3 November 1914.

Achtste Zitting.

Het debat over het Doctoraat wordt voortgezet. Eerst ontvangt nu Prof. Lindeboom het woord en verdedigt de conclusies van zijn advies op uitvoerige wijze. Voorts spreken Ds. J. H. Landwehr, Prof. F. L. Rutgers, en Prof. H. Bouwman, die het volgend voorstel indient:

De Generale Synode, het rapport der Commissie gelezen en de debatten gehoord hebbende,

het niet wenschelijk oordeelende, dat dit punt door een onrijpe en onzuivere stemming beslist wordt;

besluit een vijftal deputaten te benoemen met de opdracht:

a. de zaak van het doctoraat principieel te onderzoeken en het resultaat van hunne bespreking in 6 maanden vóór de volgende Synode aan de kerken aan te bieden;

b. te overwegen of niet nadere samenwerking van de Theol. School en de Vrije Universiteit mogelijk is.

Volgens nemen het woord Prof. Ridderbos, Prof. Hoekstra (de laatste voor repliek), Ds. W. Breukelaar, Ds. J. Kok en ten slotte Prof. Bavinck, als rapporteur van de Commissie voor deze aangelegenheid. Hij handhaaft het door hem ingediend voorstel en acht het beslist noodzakelijk, dat de Synode zich daarover uitspreke. Er moet eene principieele beslissing door de Synode worden genomen. Dat is in het belang der Theol. School en van de Kerken beide.

De voorzitter stelt nu aan de orde de stemming over het voorstel van Prof. Bouwman (waarvan het tweede deel door hem is ingetrokken) hetwelk met 33 stemmen *verworpen* wordt.

Vervolgens wordt in stemming gebracht het voorstel-Bavinck (met deze wijziging »in hare kwaliteit van" inplaats van »als zijnde eene"), hetwelk met 34 stemmen aangenomen wordt.

De middagzitting wordt gesloten.

Woensdag 4 November 1914.

9de Zitting.

Met het zingen van Ps. 67 : 3 en gebed wordt de vergadering geopend. De notulen van den vorigen dag worden gelezen en gearresteerd.

Van de ingekomen stukken wordt mededeeling gedaan.

Aan de orde stelt de Voorzitter het Rapport tot verbetering van predikantstractementen. Rapporteur is ouderling D. Bremmer. De conclusiën zijn:

1. Dank te zeggen aan Deputanten die zich zoo uitnemend hebben gekweten, en hun rapport in de acta op te nemen.

2. Andere Deputaten te benoemen met mandaat, aan alle Kerken opgave te vragen van het bedrag van hare Predikantstractementen met daarbij behoorende emolumenten en toelagen.

3. Dat voor de verbetering van Predikantstractementen ook door deze Deputaten al datgene zal worden verricht, wat den ijver kan opwekken wat naar den eisch van Gods Woord op dat terrein behoort te worden gedaan.

4. Om die Deputaten op te dragen op de eerstvolgende Generale Synode over hun taak te rapporteeren.

Aldus besluit de Synode.

Hij rapporteert ook over Q 4. (Grensregeling). De overeenkomst tusschen de Kerken van Hoek van Holland en 's-Gravenzande wordt door de Synode goedgekeurd.

Ouderling Beekman brengt advies uit over punt Q 1 en 2.

Aan de Geref. Kerk te Brielle is de gewone subsidie uitgekeerd.

Het Moderamen der Generale Synode ontvangt den dank der vergadering en wordt volledig gedechargeerd.

Aan de Classe 's-Gravenhage, die dank ontvangt voor het uitschrijven van een bededag, wordt bij vernieuwing deze werkzaamheid opgedragen. Bij voorkeur zal de Zondag voor bededag worden gekozen.

Nog brengt hij rapport uit over P 1 en 2 (Rapport van de Archiefbewarende Kerk). Het Archief bevindt zich in goeden staat. Gewenscht is in het vervolg enkele exempl. van de Acta der Synode ten behoeve van het Archief op goed papier te laten drukken en te laten binden in lederen band. Naar dezen wensch besluit de Synode.

Prof. Sillevis Smitt rapporteert over de verbetering van de opleiding van de Missionaire predikanten; de conclusiën zijn:

1e. In de aanduiding der vakken art. VII der Zendingsorde worde geen wijziging aangebracht.

2e. Aan de zendende Kerken wordt aanbevolen, om de missionaire dienaren, die wij zullen uitzenden, in de gelegenheid te stellen van de Indologische vakken, speciaal van die, welke voor het bepaalde terrein van belang zijn, studie te maken. In den regel zal daarvoor een studie van twee jaren wel noodig zijn.

3e. Aan de te benoemen deputaten wordt aanbevolen zich te beijveren, om het daarheen te leiden dat op Java een man van wetenschappelijken zin in gebondenheid aan de gereformeerde beginselen zich wijde aan de principieele bestrijding van de pseudo-religie en als taalgeleerde de leiding der taalstudie van de missionaire dienaren op zich neme. Zoodra deputaten achten, dat zij den rechten man hebben gevonden, treden zij met de zendende Kerken in overleg, opdat hij in samenwerking met deze, en mede met haar finantieelen steun, worde uitgezonden.

4e. Zoolang zulk een »taalgeleerde" op Java en Soemba nog niet is gevestigd, worde het taalonderwijs aan de missionaire dienaren in Indie zooveel doenlijk door een of meer missionaire arbeiders in Indie gegeven. Dit onderwijs en ook de wijze, waarop een eventueel onderzoek zal plaats hebben, dat aan het optreden in de taal des volks zal voorafgaan, worde nader geregeld door de Deputaten in overleg met de missionaire dienaren in Indië.

Deze conclusie's worden aangenomen.

Ds. Renkema rapporteert in zake subsidie aan de Kerk te Soerabaja en over het vraagstuk der emeriteering van haren predikant.

De Synode besluit het punt der emeriteering ter definitieve beslissing te leggen in handen der nieuw te benoemen deputaten en hen te machtigen, bij aanvrage en gebleken noodzakelijkheid, aan de Kerk te Soerabaja eene subsidie uit te keeren van ten hoogste *f* 2100.

Ds. Renkema rapporteert ook in zake suksidie aan Batavia voor Zendingswerk en emeritaatsgeld.

De Synode besluit door de nieuw te benoemen Deputaten deze zaak te laten onderzoeken en bij gebleken noodzakelijkheid voor een en ander aan de Kerk van Batavia finantieelen steun te verleenen.

Dr. Hania rapporteert over punt 18 N. 20. De conclusie is:

Aan de nieuw te noemen deputaten op te dragen — om indien noodig — aan den Zendings-studieraad eenigen finantieelen steun te verleenen uit de Generale Kas.

Zoo wordt besloten.

Verder rapporteert Dr. Hania over den geestelijken arbeid onder de verstrooide Christenen in de Oost. De Synode besluit:

a. Aan den Kerkeraden hier te lande te verzoeken, bij vertrek van leden der gemeente naar Ned. Indie, er bij deze leden zooveel mogelijk op aan te dringen, dat zij in Indië aan den dichtstbijzijnden Kerkeraad of miss.-predikant kennis geven van de plaats, waar zij komen of ook bij hen hunne attestatie in te dienen;

b. De Kerkeraden op te wekken om zelf ook aan die dichtstbijzijnde Kerkeraden of miss.-predikanten over de sub *a* genoemde leden te schrijven om hen aan te bevelen, en

c. aan de nieuw te benoemen Deputaten voor de Zending onder Heidenen en Mohamedanen, op te dragen om te overwegen, hoe het best de geestelijke verzorging van de verstrooide Gereformeerden in Ned.-Indie kan worden bevorderd en daarover een rapport op te stellen voor de e.v. Generale Synode.

Nog brengt hij advies uit over punt F. No. 3 en 4.

In zake een voorstel van de Fr. Kerken om goedkeuring van eene wijziging van hun accoord tot samenwerking, besluit de Synode dit met algemeene stemmen goed te keuren.

Ds Meyering rapporteert over punt F. No. 2. De Commissie is van oordeel, dat de benoeming van Secundi in de Zendingsdeputatie niet noodig is. Overeenkomstig dit advies besluit de Synode.

Ds Smitt brengt advies uit over het rapport in zake Art. 123 van het Reglement op het beleid der Regeering van Ned.-Indie.

Prof. Bavinck waarschuwt tegen het »niet afkeuren" van het »niet vervullen" van een door de Synode gegeven mandaat. Ook ontwikkelt Z.H.G. enkele gedachten in verband met Art. 123 Regeerings Reglement.

De rapporteur en Dr. Hania geven omtrent een en ander informatie.

De Comm. stelt aan de Synode voor:

1e. Dep. dank te zeggen voor hun belangrijk rapport inzake art. 123 van het Reglement op het beleid der Regeering van Nederlandsch-Indië;

2e. Het niet uitvoeren van punt a in de opdracht van de Synode van Zwolle niet af te keuren;

3e. Aan de nieuw te benoemen Dep. voor de Zending wel weer op te dragen — wanneer dit hun ook maar eenigszins wenschelijk toeschijnt — bij de regeering te onderzoeken, of zij ook geneigd is, de bezwaren van de Geref. Kerken tegen art. 120 weg te nemen;

4e. Uit te spreken, dat de Synode instemt met hetgeen Dep. in hun rapport hebben gezegd over de wijze, waarop de verhouding tusschen de Zending en de Koloniale Regeering zou kunnen worden geregeld, d. w. z. dat de Regeering het goed recht der Zending erkenne, en omgekeerd de Zending geve kennis aan de Regeering van hare Zendingsorde of van hare statuten enz.; van de personen, die zij uitzendt; en van de plaats, waar zij gaat arbeiden.

Aldus wordt besloten.

Ds. Smitt rapporteert over hoofdst. 11, No. 9 (Visitatie op Java en Soemba).

De Commissie stelt aan de Synode voor:

1e. Met dank aan de broeders in Indie hun rapport over de gehouden visitatie te aanvaarden);

2e. Hare blijdschap uit te spreken over wat gezegd wordt aan het slot van genoemd rapport, over de reden tot dankbaarheid voor den zegen dien God heeft willen schenken;

3e. Haar wensch en vertrouwen uit te speken, dat de broeders van Java en Soemba voortaan met dezelfde trouw en nauwkeurigheid het werk der visitatie mogen verrichten, met toebidding van de gunst des Heeren over al hunnen arbeid;

4e. dat zij, bijaldien er bij haar geen bezwaar bestaat tegen de hierboven voorgestelde wijze van visiteeren, daartoe in beginsel besluite;

5e. dat zij uitspreke, dat deze wijziging van kracht zal worden, als de Miss. Dienaren op Java haar ook gewenscht achten;

6e. dat aan de nieuw te benoemen Dep. wordt opgedragen hierover met de broeders op Java te correspondeeren;

7e. dat de kosten aan deze visitatie verbonden, zullen gedragen worden voor de helft door de Kerken op wier terrein die visitatie geschiedt, en voor de andere helft door de Generale Kas.

Aldus wordt besloten.

De openbare zitting wordt gesloten.

Woensdag 4 November 1914.

10de Zitting.

Aan de orde komt een vraag van de Partic. Syn. van N.-Brabant en Limburg: hoe oordeelt de Generale Synode, dat gehandeld moet worden bij verzoek om herstelling in de bediening des Woords van iemand, die op grond van Art. 12 K. O. vroeger tot een anderen staat des levens is overgegaan? Is die losmaking tijdelijk of definitief? Rapporteur is Prof. Dr. H. H. Kuyper. Overeenkomstig het advies antwoordt de Synode, dat in algemeenen zin niet geantwoord kan worden en in bijzondere gevallen de Classis heeft te oordeelen.

Dezelfde geeft praeadvies namens de Comm. ad hoc over de vraag van de Classis Dokkum aangaande de singuliere gaven, bedoeld in Art. 8 K. O. Na eenige discussie wordt de voorgestelde conclusie gewijzigd, en besloten:

De Generale Synode antwoordt de Classis Dokkum, die haar vroeg, wat bedoeld is met de „singuliere gaven" in Art. 8 K. O., dat de Synode het thans niet noodig acht deze zaak in behandeling te nemen, maar wel aan de Classis aanbevee1t de kennisneming van de uitvoerige bespreking over deze „singuliere gaven", gehouden op het convent van de Ned. Geref. Kerken te Rotterdam 1887 (blz. 39 en 40) en op de voorloopige Synode dier Kerken te Utrecht 1888 (Acta Deel I blz. 41) voortgezet en naar de uiteenzetting van het gevoelen dezer Synode, dat op haar last door Dr. A. Kuyper in *De Heraut* is geplaatst.

Ds. van der Munnik leest het praeadvie s over een verzoek der Partic. Synode van Gelderland om een nadere regeling te willen geven betreffende de oefenaars en hun werk. Conclusie:

De Generale Synode,

gezien het verzoek der Part. Synode van Gelderland „een nadere regeling te willen geven betreffende de Oefenaars en hun werk", dan in de bepaling der Gen. Synode van 1893, art. 164, is gegeven, n.l.: dat in alles wat op de oefenaars betrekking heeft, de Classes zal beslissen;

acht zulk een nadere *regeling* noodig, noch gewenscht,

doch spreekt daarbij nadrukkelijk uit:

1e. dat de *aanvrage* tot onderzoeking van een broeder, om als beoefenaar toegelaten te worden, steeds moet uitgaan van een bepaalde Kerk, die zulk een onderzoeking vraagt te *haren* behoeve, en wel bij de *eigen* classis, binnen welke die Kerk ressorteert;

2. dat die classis aan zulk een broeder ook wel de bevoegdheid kan geven, om in een *andere* Kerk, die dit begeert, op te treden, mits *niet* buiten haar eigen ressort;

3. dat, indien een Kerk *buiten* die classis den dienst van zulk een broeder mocht begeeren, dan de classis van *die* Kerk zal te beoordeelen hebben, of en op welke wijze zij den bedoelden broeder *opnieuw* zal onderzoeken, doch dat hij in geen geval bevoegdheid heeft, in *eenige* Kerk op te treden, dan met consent van de classis, binnen welke zulk een Kerk resorteert. Wordt besloten.

Dezelfde rapporteert over Letter D. 13—18. (Erkenning examina). Aangezien er geen conclusie is over deze zaak, stelt Dr. J. C. de Moor, met den rapporteur het volgende voor:

De Generale Synode spreekt de wenschelijkheid uit, dat de V.U. aan hen, die aan de Theol. School het candidaats-examen met goed gevolg hebben afgelegd, zonder vernieuwd candidaats-examen toegang verleene tot het doctoraal examen aan de Theologische Faculteit der V.U. Aldus besloten.

Aan de orde komt andermaal het voorstel Amsterdam, gesteund door andere Kerken en classis, in verband met de huidige tijdsomstandigheden. Een publiek woord van vermaan en getuigenis. Ds. Huisman rapporteert:

Sinds Donderdagavond is de commissie verder gekomen met de behandeling van dit voorstel. Er is nu reeds een ontwerp voor zulk een publiek woord ter tafel, dat voorgelezen en besproken, en ten slotte aldus aangenomen wordt.

De Synode legt de navolgende VERKLARING af:

»De Gereformeerde Kerken in Nederland, in »Synode vergaderd te 's-Gravenhage in een tijd, »waarin een schrikkelijke oorlog de volken van »Europa teistert,

»overwegende, dat deze oorlog over de volken »van Europa zoo namelooze geestelijke en stoffelijke ellenden uitstort, als misschien geen »tevoren,

»overwegende, dat hij onberekenbare schade »toebrengt aan den naam, den invloed en de »verbreiding van het Christendom,

»overwegende, dat hij tusschen volken, die »krachtens afkomst, beschaving en belijdenis bij »elkaar behooren, een verwijdering brengt, die »samenwerking voor langen tijd onmogelijk zal maken.

»overwegende, dat de verhoudingen tusschen »de volken evenzeer als die tusschen personen »behooren te rusten op de door het Christendom beleden heilige beginselen der Goddelijke »wet,

»en, schoon niet tredende in eene speciale »beoordeeling van de motieven, die eenige re»geering tot deelneming aan dezen oorlog heb»ben bewogen, met smart constateerende, dat »in dezen oorlog krachten werken, die rechtstreeks ingaan tegen de Goddelijke wet, en »dat in dezen schrikkelijken krijg met al de »ellenden daaraan verbonden, te zien is een oor»deel Gods over het verlaten van Zijn heiligen »wil,

„overtuigd, dat voor het behoud der volken „geen andere weg is dan de terugkeer tot het „Evangelie van Christus, den Heere.

„bidden God, Die alle dingen regeert en uit „het kwade het goede kan doen voortkomen, „dat het Hem moge behagen de harten van „overheden en volken te neigen tot veroot„moediging, en dat Hij in Zijne ontferming wel„haast zulk een vrede schenke, als Zijn Naam „ter eer, Zijn koninkrijk tot zegen en den volken „tot heil verstrekken kan,

„en wekken alle kerken op om gezamenlijk „en krachtiger dan tot dusverre te pleiten voor „het herstel en behoud van den vrede in den „weg van het recht."

De Synode besluit deze verklaring zoo breed mogelijk te publiceeren.

Hierna wordt de middagzitting gesloten.

Aan de Geref. diaconieën.

Het is ondergeteekende gebleken, dat verschillende diaconieën zich met een schrijven tot den Minister van Justitie gewend hebben met eene verklaring, zooals bedoeld was in het advies dat onze kerkelijke bladen hadden opgenomen.

Uit latere correspondentie bleek toen, dat vanwege den Minister nadere inlichtingen waren verzocht omtrent de ingediende brieven.

Dat heeft mij aanleiding gegeven te onderzoeken, welke nadere inlichtingen nog noodig zouden zijn, waarop van genoemd departement bericht is ingekomen, dat nadere beantwoording door den Minister niet meer noodig geacht wordt.

Terwijl ik dit, om allen tegelijk te beantwoorden, ter algemeene kennis kan brengen, ben ik zoo vrij nog eens bij de diaconieën er op aan te dringen, dat zij allen de bereidverklaring bij den Minister indienen, om in voorkomende gevallen voogdij te aanvaarden; en voorts te herinneren, dat zeker de voogdijraden noodige inlichtingen zullen willen verschaffen, terwijl ondergeteekende daartoe ook steeds bereid is.

Uw dw. br.,
S. J. Vogelaar.

Barneveld (Achterveld), Nov. 1914.

Buitenland.

Duitschland. De predikanten en de oorlog.

In Frankrijk dienen duizenden priesters der Roomsche Kerk als gewone soldaten in de gelederen; niet één hunner is van den militairen dienst vrijgesteld. Wel is het in de Roomsche kerk verboden, dat geestelijken de wapenen dragen, doch door den paus is dit verbod voor de Fransche pastoors en kapelaans opgeheven. Daar de Fransche regeering in overeenstemming met haar anti-clericale politiek geen aalmoezeniers aanstelt, zoo zijn de troepen, juist omdat de meeste priesters mede in de gelederen staan, nog beter geestelijk verzorgd dan anders het geval zoude zijn.

In de Duitsche bladen wordt critiek uitgeoefend op de houding die de kerkbesturen der Evangelische Kerk hebben aangenomen ten opzichte van den krijgsdienst van predikanten. Volgens de bestaande duidelijke voorschriften mogen predikanten vanwege het geestelijk ambt, dat zij bekleeden, niet als soldaten in ons leger dienen. Hij die dus het ambt van predikant op zich neemt, weet dus of moet weten, dat hij niet meer de wapens dragen mag. Maar daardoor is niet buitengesloten, dat predikanten in de hospitalen als ziekenverzorgers en bij de troepen als veldpredikers zouden fungeeren — vooral niet die predikanten, welke in hun militairen diensttijd den rang van officier verkregen of de bevoegdheid daartoe behaalden. Voor dezulken is de weg geopend, voor zooverre daaraan behoefte bestaat, als veldpredikers op te treden, om op die manier de troepen met de kracht en den troost van Gods Woord bij te staan. Wanneer nu enkele predikanten zich aan die bepalingen niet storen en hunne gemeenten eigenmachtig in den steek hebben gelaten, zoo kan de vaderlandsliefde die daaruit spreekt, gewaardeerd worden, maar dit mag toch niet verleiden om de ambtsplichten die men op zich genomen heeft, te verwaarloozen, waaruit gegronde klachten over het weggaan der predikanten in de gemeenten kunnen voortkomen. Want de overtuiging wint veld, dat zij, die niet naar het front gaan, den verdubbelden arbeid den predikanten in de hun toevertrouwd, gemeenten noodig hebben. Bovendien is door den oorlog menige nood ontstaan, waarvoor de predikanten hebben te arbeiden. Ook in die wegen bewijst men diensten aan het vaderland. Overigens is voor predikanten, die in hunne gemeenten werkelijk overbodig geworden zijn, de mogelijkheid geopend om voor den militairen dienst in de garnizoenen gebruikt te worden. Deze laatste maatregel is waarschijnlijk genomen met het oog op sommige gemeenten, die door den eersten inval der Russen in Oost-Pruisen met hunne gemeenten moesten vluchten. Er zijn daar predikanten van alles beroofd geworden, die ter nauwernood het veege lijf wisten te bergen. Voor die predikanten is gezorgd, dat zij elders tijdelijk konden arbeiden.

Rusland. Een doortastende maatregel.

De Czaar van Rusland heeft eerst den verkoop van sterken drank verboden gedurende de mobilisatie, vervolgens werd het verbod uitgestrekt over den duur van den oorlog, en ten slotte is deze vorst er toe overgegaan, om een ukase uit te vaardigen waarbij de verkoop voor altijd verboden wordt. De tijdelijke maatregel die eerst genomen werd, bleek zoo gezegend te zijn in zijn gevolgen, dat het volk bestendiging begeerde.

Het gebeurde niet dikwijls, dat een vorst als met een pennestreek een maatregel voorschrijft van zulk een wijde strekking, waarbij bovendien de schatkist zulk een groot verlies lijden moet. De Russische staat trok uit het brandewijnmonopolie een winst van 1116 millioen guldens. Die inkomsten zullen dus gemist worden. Aan den anderen kant blijkt het, dat gedurende de maand September bij de Russische spaarbanken dertig millioen guldens meer werden gedeponeerd dan in dezelfde maand van 1913, en dit terwijl de spaarpenningen van de boeren zoo duchtig door militaire requisities werden aangesproken.

In Engeland zijn, met het oog op den ernst der tijden, de uren, waarin herbergiers, cafehouders enz. drank mogen verkoopen, beperkt. Dat deze maatregel doeltreffend is, wordt bewezen door het feit, dat sommige drankverkoopers klagen dat zij, daardoor *f* 1200 per week minder ontvangen.

GEMENGD NIEUWS

Meer veldpredikers voor de Engelschen. In de samenkomsten van de federatie der vrije kerken in Wales, die op 15 Sept. te Handrindod gehouden werden, besloot men het Ministerie van Oorlog te verzoeken, meer veldpredikers van de vrije kerken te benoemen. Ook besloot men de kerken te verzoeken, hare predikanten vrijheid te geven om Christelijken arbeid in de kampen te verrichten en het werk op te vatten, wat tot hiertoe door studenten, die nu weer naar de universiteit wederkeerden, gedaan is.

Gebrek aan veldpredikers. Iemand die aan den veldtocht tegen Rusland deelneemt, schreef, dat bij de Poolsch-Russische grens een Roomsch-Katholiek pastoor aangeboden heeft eene Evangelische predikatie te houden. Wanneer daarbij gemeld wordt, dat dit aanbod dankbaar zou zijn aanvaard, als niet plotseling het bevel om verder te marcheeren gegeven was, dan blijkt toch daaruit, dat het met de geestelijke verzorging der troepen niet alles in het reine is.

Winckel.

Voor Kinderen.

DE SPEELMAN.

XXVII.

Huiswaarts.

Ongelukkig waren de nieuw gekomenen tamelijk dronken, en een van hen, niet recht wetende wat hij deed, begon al spoedig het den hakkers lastig te maken. Hij rukte aan het hakbord en gaf herhaaldelijk een der spelers een stoot aan den arm, juist wanneer de speler meende een mooien slag te slaan, wat nu natuurlijk misliep. De houder van het kraampje, al kon hij raden wat volgen zou, kwam met geen woord of daad tusschenbeide. Immers hoe meer er misgeslagen werd, hoe meer koeken hij betaald kreeg.

De spelers echter waren niet van zins hun spel te laten bederven. Zij waarschuwden den plager voor de gevolgen en toen hij hen uitlachte en voort wilde gaan, smeten zij hem eenvoudig ruw op zij. Nu werd de dronkaard driftig en wilde den hakkers te lijf. Zijn kameraad koos partij voor hem, trok een mes, en wou daarmee op een der spelers aanvallen. Deze van hun kant werden nu vertoornd, lieten de kocken waar zij waren, en wachtten met de scherpe bijltjes in de hand hun vijanden af. De houder van het kraampje die begreep dat het thans misliep ook voor hem, wilde nu tusschenbeide komen. Doch het was te laat.

Intusschen drong het kermisvolk al meer en meer op rondom de vechtenden. Deze echter stoorden zich daar weinig aan, en sloegen en staken op elkander los. Ze behoefden trouwens niet te vreezen dat de omstanders pogingen zouden doen om de twistenden te scheiden en tot bedaren te brengen. Men vond zulk een vechtpartij wel eens aardig en vooral passend bij een kermis. In sommige streken van ons land is het helaas nog zoo.